

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (čtvrtého senátu)

17. ledna 2019*

„Řízení o předběžné otázce – Neodvolatelnost zúčtování v platebních systémech a v systémech vypořádání obchodů s cennými papíry – Směrnice 98/26/ES – Rozsah působnosti – Pojem ‚převodní příkaz‘ – Platební příkaz zadany majitelem standardního běžného účtu úvěrové instituci následně prohlášené za insolventní“

Ve věci C-639/17,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Augstākā tiesa (Nejvyšší soud, Lotyšsko) ze dne 8. listopadu 2017, došlým Soudnímu dvoru dne 15. listopadu 2017, v řízení

SIA „KPMG Baltics“, jednající jako soudem ustanovený insolvenční správce AS „Latvijas Krājbanka“,

proti

SIA „Kipars AI“,

SOUDNÍ DVŮR (čtvrtý senát),

ve složení T. von Danwitz (zpravodaj), předseda sedmého senátu vykonávající funkci předsedy čtvrtého senátu, K. Jürimäe, C. Lycourgos, E. Juhász a C. Vajda, soudci,

generální advokát: M. Szpunar,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za SIA „KPMG Baltics“, jednající jako soudem ustanovený insolvenční správce AS „Latvijas Krājbanka“, J. Ozoliņšem,
- za lotyšskou vládu I. Kucina a E. Petrockou-Petrovskou, jako zmocněnkyněmi,
- za českou vládu M. Smolkem, J. Vláčilem a O. Serdulou, jako zmocněnci,
- za italskou vládu G. Palmieri, jako zmocněnkyni, ve spolupráci s G. Rocchittou, avvocato dello Stato,
- za Evropskou komisi H. Tserepa-Lacombe a I. Rubene, jako zmocněnkyněmi,

* Jednací jazyk: lotyština.

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

Rozsudek

- 1 Tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/26/ES ze dne 19. května 1998 o neodvolatelnosti zúčtování v platebních systémech a v systémech vypořádání obchodů s cennými papíry (Úř. věst. 1998, L 166, s. 45; Zvl. vyd. 06/03, s. 107), ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/44/ES ze dne 6. května 2009 (Úř. věst. 2009, L 146, s. 37) (dále jen „směrnice 98/26“).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi společnostmi SIA „KPMG Baltics“, jednající jako soudem ustanovený insolvenční správce AS „Latvijas Krājbanka“, a společností SIA „Kipars AI“, jehož předmětem je provedení platebního příkazu zadaného touto společností společnosti Latvijas Krājbanka.

Právní rámec

- 3 Body 1 až 4 odůvodnění směrnice 98/26 uvádějí:

„(1) vzhledem k tomu, že Lamfalussyho zpráva z roku 1990 guvernérům centrálních bank skupiny G-10 ukázala závažné systémové riziko vlastní platebním systémům, které fungují na základě několika právních typů vzájemného započtení (nettingu), zejména mnohostranného vzájemného započtení; že omezení právních rizik spojených s účastí v systémech zúčtování jednotlivých plateb v reálném čase má klíčový význam s přihlédnutím k zrychlujícímu se rozvoji těchto systémů;

(2) vzhledem k tomu, že je také nanejvýše důležité omezit riziko spojené s účastí v systémech vypořádání obchodů s cennými papíry, zejména tam, kde je úzké spojení mezi těmito systémy a platebními systémy;

(3) vzhledem k tomu, že účelem této směrnice je přispět k účinnému a nákladově efektivnímu systému zúčtování přeshraničních plateb a vypořádání obchodů s cennými papíry ve Společenství, který posílí volný pohyb kapitálu na vnitřním trhu; [...]

(4) vzhledem k tomu, že je žádoucí, aby právní předpisy členských států měly za cíl minimalizovat narušení systému, způsobené úpadkovým řízením proti účastníkovi tohoto systému“.

- 4 Článek 1 této směrnice stanoví:

„Ustanovení této směrnice se vztahují na:

a) každý systém, jak je vymezen v čl. 2 písm. a), který podléhá právním předpisům některého členského státu a který je provozován v jakékoli měně, v EUR nebo v různých měnách, které systém navzájem převádí;

b) každého účastníka takového systému;

c) zajištění poskytnutá v souvislosti

– s účastí v systému nebo

- s operacemi centrálních bank členských států nebo Evropské centrální banky při plnění funkcí centrálních bank.“

5 Článek 2 uvedené směrnice zní:

„Pro účely této směrnice se:

a) ‚systémem‘ rozumí formální dohoda:

- mezi třemi nebo více účastníky, nepočítaje v to provozovatele daného systému, případného zúčtovatele, případné ústřední protistrany, případné clearingové instituce nebo případného nepřímého účastníka, se společnými pravidly a standardizovaným postupem pro zúčtování, ať prostřednictvím ústřední protistrany či bez ní, nebo pro provádění převodních příkazů mezi účastníky,
- která se řídí právem členského státu, jež si účastníci zvolili; účastníci si však mohou zvolit pouze právo toho členského státu, v němž alespoň jeden z nich má své ústředí,
- označená za systém, aniž jsou dotčeny jiné obecně použitelné přísnější podmínky stanovené vnitrostátními právními předpisy a oznámená Komisi členským státem, jehož právem se dohoda řídí, poté, co se členský stát ujistí o přiměřenosti pravidel systému.

[...]

b) ‚institucí‘ rozumí:

- úvěrová instituce, jak je vymezena v čl. 4 bodě 1 [směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES ze dne 14. června 2006 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu (Úř. věst. 2006, L 177, s. 1)], včetně institucí vyjmenovaných v článku 2 uvedené směrnice,
- investiční podnik, jak je vymezen v čl. 4 odst. 1 bodě 1 [směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/39/ES ze dne 21. dubna 2004 o trzích finančních nástrojů, o změně směrnice Rady 85/611/EHS a 93/6/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/12/ES a o zrušení směrnice Rady 93/22/EHS (Úř. věst. 2004, L 145, s. 1; Zvl. vyd. 06/07, s. 263)], s výjimkou institucí vyjmenovaných v čl. 2 odst. 1 uvedené směrnice,
- veřejné orgány a podniky s veřejnou zárukou nebo
- jakýkoli podnik, jehož ústředí se nachází mimo [Unii] a jehož činnost odpovídá činnosti úvěrových institucí nebo investičních podniků [Unie], jak jsou vymezeny v první a druhé odrážce,

který se účastní systému a který odpovídá za plnění finančních závazků vyplývajících z převodních příkazů v rámci tohoto systému.

[...]

c) ‚ústřední protistranou‘ rozumí subjekt, který je prostředníkem mezi institucemi v systému a který funguje jako výlučná protistrana těchto institucí, pokud se jedná o jejich převodní příkazy;

d) ‚zúčtovatelem‘ rozumí subjekt, který vede institucím a/nebo ústřední protistraně účastnícím se na systému účty pro zúčtování, jejichž prostřednictvím jsou převodní příkazy zúčtovány v rámci těchto systémů, a případně poskytuje těmto institucím a/nebo ústřední protistraně úvěr za účelem zúčtování;

- e) ‚clearingovou institucí‘ rozumí subjekt odpovědný za zápočet vzájemných pohledávek a závazků institucí, případné ústřední protistrany a/nebo případného zúčtovatele;
- f) ‚účastníkem‘ rozumí instituce, ústřední protistrana, zúčtovatel, clearingová instituce nebo provozovatel systému.

Podle pravidel systému může být týž účastník zároveň též ústřední protistranou, zúčtovatelem nebo clearingovou institucí anebo provádět část těchto úkolů nebo všechny.

Členský stát se může rozhodnout, že pro účely této směrnice je nepřímý účastník pokládán za účastníka, je-li to odůvodněné systémovým rizikem. Případy, kdy je nepřímý účastník na základě systémového rizika pokládán za účastníka, není omezena odpovědnost účastníka, jehož prostřednictvím dává nepřímý účastník systému převodní příkazy;

- g) ‚nepřímým účastníkem‘ rozumí instituce, ústřední protistrana, zúčtovatel, clearingová instituce nebo provozovatel systému se smluvním vztahem k účastníkovi systému, který provádí převodní příkazy, přičemž tento vztah umožňuje nepřímému účastníkovi provádět převodní příkazy prostřednictvím systému, a to za podmínky, že je nepřímý účastník provozovateli systému znám;

[...]

- i) ‚převodním příkazem‘ rozumí:

- pokyn účastníka, aby určitá peněžní částka byla dána k dispozici příjemci pomocí účetního záznamu v účetnictví úvěrové instituce, centrální banky, ústřední protistrany nebo zúčtovatele, anebo jakýkoli pokyn, který vede k převzetí nebo plnění platební povinnosti vymezené pravidly systému, nebo
- pokyn účastníka k převodu vlastnického práva k jednomu nebo více cenným papírům nebo k převodu nároku na ně prostřednictvím účetního záznamu v rejstříku nebo jinak;

[...]

- p) ‚provozovatelem systému‘ rozumí subjekt nebo subjekty právně odpovědné za provoz systému. Provozovatel systému může jednat rovněž jako zúčtovatel, ústřední protistrana nebo clearingová instituce.“

6 Článek 3 téže směrnice stanoví:

„1. Převodní příkazy a vzájemné započtení jsou právně vymahatelné a závazné pro třetí osoby i v případě úpadkového řízení proti účastníku za předpokladu, že převodní příkazy byly vloženy do systému před okamžikem zahájení úpadkového řízení, jak je vymezen v čl. 6 odst. 1. To platí i v případě úpadkových řízení proti účastníku (v dotčeném systému nebo v interoperabilním systému) nebo proti provozovateli interoperabilního systému, který není účastníkem.

[...]

3. Okamžik vstupu převodního příkazu do systému vymezí pravidla daného systému. Stanoví-li vnitrostátní právní předpisy upravující systém podmínky ohledně okamžiku vstupu, musí být pravidla systému v souladu s těmito podmínkami.

[...]“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 7 Dne 17. listopadu 2011 zadala společnost Kipars AI, majitelka standardního běžného účtu vedeného společností Latvijas Krājbanka, posledně uvedené společnosti příkaz k převodu všech dostupných finančních prostředků na tomto běžném účtu na jiný účet, který měla u jiné bankovní instituce. Tento příkaz byl vložen do vnitřního zúčtovacího systému společnosti Latvijas Krājbanka, prostředky byly strženy z běžného účtu společnosti Kipars AI a zaevidovány na zprostředkovatelském účtu společnosti Latvijas Krājbanka pro účely převodu. Platební příkaz ale nebyl dokončen, protože o několik hodin později Finanšu un kapitāla tirgus komisija (Výbor pro finanční a kapitálové trhy, Lotyšsko) zakázal společnosti Latvijas Krājbanka provádět jakékoli transakce přesahující částku 100 000 eur a následně byla tato banka prohlášena za insolventní. Společnost KPMG Baltics byla soudem ustanovena insolvenčním správcem společnosti Latvijas Krājbanka.
- 8 Vzhledem k tomu, že soud prvního stupně a odvolací soud vyhověly žalobě a odvolání podané společností Kipars AI za účelem provedení platebního příkazu, podala společnost KPMG Baltics kasační opravný prostředek k předkládajícímu soudu. V rámci posledně uvedeného řízení se společnost Kipars AI dovolává zejména ustanovení směrnice 98/26. I když má předkládající soud v zásadě za to, že se tato směrnice nepoužije na vztahy mezi jednotlivci a úvěrovými institucemi, a tudíž na platební příkaz, o který se jedná ve věci v původním řízení, má v tomto ohledu pochybnosti a domnívá se, že pojem „převodní příkaz“ ve smyslu této směrnice by mohl zahrnovat i takovýto platební příkaz vzhledem k povaze převodu finančních prostředků.
- 9 Za těchto podmínek se Augstākā tiesa (Nejvyšší soud, Lotyšsko) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:
- „1) Zahrnuje pro účely [směrnice 98/26] pojem ‚převodní příkaz‘ platební příkaz zadáný vkladatelem úvěrové instituci s cílem převést finanční prostředky do jiné úvěrové instituce?
- 2) Má být v případě kladné odpovědi na první předběžnou otázku čl. 3 odst. 1 [směrnice 98/26], který stanoví, že ‚[p]řevodní příkazy a vzájemné započtení jsou právně vymahatelné a závazné pro třetí osoby I v případě úpadkového řízení proti účastníku za předpokladu, že převodní příkazy byly vloženy do systému před okamžikem zahájení úpadkového řízení, jak je vymezen v čl. 6 odst. 1. Platí toto i v případě úpadkových řízení proti účastníku (v dotčeném systému nebo v interoperabilním systému) nebo proti provozovateli interoperabilního systému, který není účastníkem‘, takže takový příkaz, o jaký se jedná ve věci v původním řízení, musí být považován za příkaz, který ‚[byl vložen] do systému‘ a který měl být proveden?“

K pravomoci Soudního dvora

- 10 Společnost KPMG Baltics a lotyšská vláda v zásadě zpochybňují pravomoc Soudního dvora odpovědět na předběžné otázky z důvodu, že platební příkaz dotčený v původním řízení nespadá do rozsahu působnosti směrnice 98/26, a že tedy spor v původním řízení nemá žádný vztah s unijním právem.
- 11 V tomto ohledu je třeba zaprvé konstatovat, že první otázkou se předkládající soud snaží konkrétně zjistit, zda platební příkaz dotčený ve věci v původním řízení spadá pod pojem „převodní příkaz“ ve smyslu směrnice 98/26, a tudíž do rozsahu působnosti této směrnice. Argumentace společnosti KPMG Baltics a lotyšské vlády, podle které tento platební příkaz nespadá do tohoto rozsahu působnosti, je tedy neoddělitelně spjata s odpovědí na první otázku ve věci samé, a tudíž nemá vliv na pravomoc Soudního dvora na tuto otázku odpovědět [*per analogiam* viz rozsudky ze dne 10. září 2015, Wojciechowski, C-408/14, EU:C:2015:591, bod 29, a ze dne 26. září 2018, Staatssecretaris van Veiligheid en justitie (Odkladný účinek opravného prostředku), C-180/17, EU:C:2018:775, bod 19 a citovaná judikatura].

- 12 Zadruté, pokud jde o druhou otázku, tato otázka je položena pouze pro případ kladné odpovědi na první otázku, tedy pro případ, že platební příkaz dotčený ve věci v původním řízení spadá do rozsahu působnosti směrnice 98/26. Za těchto okolností nemůže být ani druhá otázka považována za otázku, jež nespadá do pravomoci Soudního dvora.
- 13 Soudní dvůr je tedy oprávněn předložené otázky zodpovědět.

K předběžným otázkám

- 14 Podstatou první otázky předkládajícího soudu je, zda takový platební příkaz, o jaký se jedná ve věci v původním řízení, jež byl zadán majitelem standardního běžného účtu úvěrové instituci a týkal se převodu finančních prostředků do jiné úvěrové instituce, spadá pod pojem „převodní příkaz“ ve smyslu směrnice 98/26, a tudíž do rozsahu působnosti této směrnice.
- 15 Jak vyplývá z bodů 1 až 4 odůvodnění uvedené směrnice, účelem této směrnice je snížit systémové riziko a zajistit stabilitu platebních systémů a systémů vypořádání obchodů s cennými papíry, a to minimalizací narušení takového systému, způsobených úpadkovým řízením proti některému z jeho účastníků.
- 16 Za tímto účelem uvedená směrnice stanoví zejména v čl. 3 odst. 1, že převodní příkazy jsou právně vymahatelné a závazné pro třetí osoby i v případě úpadkového řízení proti účastníku za předpokladu, že byly vloženy do systému před okamžikem zahájení úpadkového řízení.
- 17 V projednávaném případě byl platební příkaz dotčený ve věci v původním řízení zadán společností Kipars AI, majitelkou standardního běžného účtu vedeného společností Latvijas Krājbanka, posledně uvedené společnosti za účelem převedení všech dostupných prostředků na tomto běžném účtu na účet, který měla společnost Kipars AI u jiné úvěrové instituce. Za účelem určení, zda takový platební příkaz spadá pod pojem „převodní příkaz“ ve smyslu směrnice 98/26, a tedy do rozsahu působnosti této směrnice, je třeba odkázat na článek 1 uvedené směrnice týkající se oblasti působnosti této směrnice, jakož i na definice uvedené v jejím článku 2.
- 18 V tomto ohledu je třeba uvést, že podle článku 1 směrnice 98/26 se ustanovení této směrnice vztahují na každý systém, jak je vymezen v čl. 2 písm. a), na každého účastníka takového systému, jakož i na zajištění poskytnutá v souvislosti s účastí v takovém systému nebo s operacemi centrálních bank členských států nebo Evropské centrální banky při plnění funkcí centrálních bank.
- 19 Článek 2 písm. a) této směrnice definuje pojem „systém“ v zásadě jako formální dohodu mezi třemi nebo více účastníky se společnými pravidly a standardizovaným postupem pro zúčtování nebo pro provádění převodních příkazů mezi účastníky.
- 20 Co se týče pojmu „převodní příkaz“ z čl. 2 písm. a), b) a i) směrnice 98/26 vyplývá, že se týká pouze pokynů vedoucích k finančním závazkům, které jsou dány účastníky takového systému v rámci tohoto systému jiným účastníkům, kteří jsou odpovědní za jejich provedení. Tento pojem se naopak nevztahuje na pokyny vedoucí k finančním závazkům, jež vydaly třetí strany mimo tento systém.
- 21 Tento význam pojmu „převodní příkaz“ je podložen čl. 3 odst. 1 této směrnice, který podmiňuje ochranu převodních příkazů stanovenou v tomto ustanovení tím, že tyto příkazy byly „vloženy do systému“.
- 22 Nadto a především tento význam potvrzuje skutečnost, jak vyplývá z bodu 15 tohoto rozsudku, že tato směrnice sleduje přesně vymezený a ohraničený cíl spočívající ve snižování systémového rizika a zajištění stability systémů, na něž se tato směrnice vztahuje, tím, že se omezí dopad úpadkových řízení na tyto systémy. Dokud totiž pokyn vedoucí k finančním závazkům nebyl do takového systému

vložen jedním z jeho účastníků, jeho neprovedení z důvodu úpadkového řízení nevytváří systémové riziko a nemá vliv na stabilitu takového systému. Rozšíření ochrany stanovené touto směrnicí pro převodní příkazy vydané účastníky takových systémů v rámci těchto systémů na pokyny vedoucí k finančním závazkům, jež byly vydány třetími stranami mimo takové systémy, by zacházelo nad rámec toho, co je nezbytné k dosažení cíle sledovaného směrnicí 98/26.

- 23 Za účelem určení, zda takový platební příkaz, o jaký se jedná ve věci v původním řízení, spadá do rozsahu působnosti směrnice 98/26, je tudíž třeba ověřit, zda může být považován za příkaz vydaný v rámci systému, jak je vymezen v čl. 2 písm. a) této směrnice, jedním z jeho účastníků.
- 24 Článek 2 písm. f) směrnice 98/26 uvádí vyčerpávající výčet subjektů spadajících pod pojem „účastník“. Mohou to být „instituce“, „ústřední protistrana“, „zúčtovatel“, „clearingová instituce“ nebo „provozovatel systému“. Tyto subjekty jsou podrobně definovány v čl. 2 písm. b) až e) a p) uvedené směrnice.
- 25 Z definic v posledně uvedených ustanoveních, jak byly připomenuty v bodě 5 tohoto rozsudku, přitom vyplývá, že takový majitel standardního běžného účtu, jako je společnost Kipars AI, neodpovídá žádnému z těchto subjektů. Konkrétně takový majitel běžného účtu nespadá pod pojem „instituce“, který se v souladu s čl. 2 písm. b) této směrnice vztahuje na subjekty, které mohou odpovídat za plnění finančních závazků vyplývajících z převodních příkazů v rámci tohoto systému, mezi které patří zejména úvěrové instituce a investiční podniky.
- 26 Článek 2 písm. f) třetí pododstavec směrnice 98/26 jistě dává členským státům možnost rozhodnout, že pro účely této směrnice je nepřímý účastník pokládán za účastníka, je-li to odůvodněno systémovým rizikem. Avšak z ničeho ve spisu předloženému Soudnímu dvoru nevyplývá, že by Lotyšská republika využila této možnosti. V každém případě z definice pojmu „nepřímý účastník“ v čl. 2 písm. g) uvedené směrnice vyplývá, že subjekty, které mohou spadat pod tento pojem, jsou tytéž, na které se vztahuje pojem „účastník“, jak byly připomenuty v bodě 24 tohoto rozsudku, přičemž rozdíl mezi účastníkem a nepřímým účastníkem spočívá v tom, že první z nich je spojen se systémem přímo, zatímco druhý pouze prostřednictvím smluvního vztahu s účastníkem. Vzhledem k tomu, že majitel standardního běžného účtu, jako je společnost Kipars AI, neodpovídá žádnému z těchto subjektů, nemůže být považován za nepřímého účastníka ve smyslu čl. 2 písm. f) téže směrnice.
- 27 Platební příkaz zadaný takovým majitelem standardního běžného účtu tedy nemůže být považován za příkaz vydaný účastníkem systému ve smyslu čl. 2 písm. a) a f) směrnice 98/26. Z toho vyplývá, jak ostatně tvrdili všichni zúčastnění, kteří předložili Soudnímu dvoru svá vyjádření, že takový platební příkaz nespadá pod pojem „převodní příkaz“ ve smyslu této směrnice, a tudíž ani do rozsahu působnosti této směrnice.
- 28 Vzhledem k výše uvedeným úvahám je třeba na první otázku odpovědět tak, že takový platební příkaz, o jaký se jedná ve věci v původním řízení, jež byl zadán majitelem standardního běžného účtu úvěrové instituci a týkal se převodu finančních prostředků do jiné úvěrové instituce, nespadá pod pojem „převodní příkaz“ ve smyslu směrnice 98/26, a tudíž ani do rozsahu působnosti této směrnice.
- 29 Vzhledem k odpovědi podané na první otázku není důvodné odpovídat na druhou otázku.

K nákladům řízení

- 30 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (čtvrtý senát) rozhodl takto:

Takový platební příkaz, o jaký se jedná ve věci v původním řízení, jež byl zadán majitelem standardního běžného účtu úvěrové instituci a týkal se převodu finančních prostředků do jiné úvěrové instituce, nespadá pod pojem „převodní příkaz“ ve smyslu směrnice Evropského parlamentu a Rady 98/26/ES ze dne 19. května 1998 o neodvolatelnosti zúčtování v platebních systémech a v systémech vypořádání obchodů s cennými papíry, ve znění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/44/ES ze dne 6. května 2009, a tudíž ani do rozsahu působnosti této směrnice.

Podpisy.